IV. GELEŽIES AMŽIAUS PLOKŠTINIAI KAPINYNAI

Jonas Balčiūnas

DAUGLAUKIO PLOKŠTINIO KAPINYNO 1983 M. ŽVALGOMIEJI TYRINĖJIMAI

Kapinynas yra Dauglaukio kaimo (Tauragės raj.) ŠR dalyje, apie 0,25 km į R nuo kelio Pajūris-Dauglaukis, pailgos V-R kryptimi iki 4 m aukščio nuolaidžiais šlaitais aukštumos, besitęsiančios visu kaimo šiauriniu pakraščiu, R dalyje.

Kapinynas buvo žinomas seniai. Ant jo stovi sodyba. Statant įvairius pastatus, sodinant medžius, kasant bulviarūsius ir dirbant kitus darbus būdavo randama žmonių kaulų ir archeologinių dirbinių. 1938 m. į Kauno Vytauto Didžiojo kultūros muziejų iš čia suardytų kapų pateko dvi II-III a. apyrankės, kabutis bei keletas IX-XIII a. papuošalų. Radiniai minimi literatūroje, kapinynas įrašytas į kultūros paminklų sąrašą. 1964 m. kapinyną žvalgė MAII, 1973 ir 1981 metais - MMT.

Kadangi sodyboje buvo numatomi statybos darbai, 1983 m. MMT atliko čia žvalgomuosius tyrinėjimus. Buvo iškastos 4 perkasos, atidengtas virš 100 m^2 plotas. Paaiškėjo, kad kapinynas iš dalies užpustytas vėjo suneštu, nevienodo storio smėlio sluoksniu, kurio dėka jis išliko geriau, negu buvo manoma iki tyrinėjimų. Sprendžiant iš atsitiktinai surasto senojo paviršiaus ir supustyto smėlio riboje Rygos šilingo, tirtoji kapinyno dalis užpustyta po 1632 metų.

Tirtame plote, 0,9-1,9 m gylyje nuo dabartinio ir 0,3-0,5 m gylyje nuo senojo žemės paviršiaus, aptikta 12 kapų (vienas iš jų dvigubas). Kapuose ir atsitiktinai rasta apie 60 dirbinių.

Daugumos kapų duobės iš aplinkos išsiskyrė nedaug. Visi miru-

sieji palaidoti nedeginti. Jų griaučiai labai arba visiškai sunykę, todėl apie laidojimo kryptį ir mirusiųjų lytį dažnai buvo galima spręsti tik iš įkapių padėties. Tiktai kape Nr. 2 buvo kiek geriau išsilaikiusi vyro kaukolė.

Mirusieji daugiausia laidoti galva į Š ir ŠV, aukštielninki, ištiestomis kojomis, dažnai ant krūtinės ar dubens srityje sudėtomis rankomis. Kai kurių mirusiųjų palaikai buvo gana gausiai nubarstyti smulkiais angliukais. Sprendžiant pagal įkapes, 5 kapuose palaidoti vyrai, 6 - moterys, o vienas kapas buvo dvigubas (vyro ir moters). Kape Nr. 12 prie mirusiojo galvos ir kojų buvo padėti trys 15-25 cm skersmens akmenys, o kape Nr. 10 po mirusiojo galva buvo padėtas vienas plokščias akmuo. Kituose kapuose akmenų nerasta.

Kai kurie kapai gana turtingi įkapių. Vyrų kapuose rasti daugiausia darbo įrankiai ir ginklai: įmoviniai kirviai, įtveriamieji peiliai, įmoviniai ietigaliai (kape Nr. 12 vienas buvo su užbarzdomis). Kape Nr. 8 rastas ir antskydis su kūgio formos viršūne. Visi šie dirbiniai buvo padėti prie mirusiųjų galvų. Iš papuošalų vyrų kapuose aptikta laiptelinių ir profiliuotų segių, geležinis pincetas (?), įvijinis žiedas, gintarinis karolis (?). Moterų kapuose rasta laiptelinių segių, ritinių ir statinėlinių smeigtukų, juostinė ornamentuota apyrankė, geltono stiklo ir spalvoto emalio karolių apvara, įvijinis ir juostinis žiedas, yla.

Turtingiausias įkapių buvo dvigubas kapas Nr. 6, kuriame šalia vyro kojų, iš kairės pusės, gulėjo moteris. Prie vyro galvos, kairėje pusėje, buvo padėti du įmoviniai ietigaliai, įtveriamasis peilis ir ašmenimis žemyn įmovinis kirvis. Krūtinės srityje gulėjo dvi laiptelinės segės, juosmens srityje - geležinė sagtis, o ant rankų buvo po ornamentuotą apyrankę išgaubtu viduriu. Moters įka-

pes sudarė dalis antkaklės kūginiais galais, dvi ornamentuotos pusapvalio pjūvio apyrankės, laiptelinė segė, dvi stiklo, žalvario ir spalvoto emalio karolių apvaros, kurių viena buvo ant mirusiosios kaklo, o kita padėta dubens srityje.

Įdomios šalia kapų buvusios trys cilindro ir piltuvėlio formos duobės su tamsia lyg su angliukais žeme. Jos, matyt, kiek vėlyvesnės, negu kapai, šalia kurių jos rastos (viena duobė kirto kapo Nr. 1 kojūgalį maždaug mirusiosios kelių srityje). Jokių dirbinių šiose duobėse nerasta, jų paskirtis liko nesiški.

Pagal kapuose rastus dirbinius ir laidoseną ištirtą kapinyno dalį galima datuoti II-IV a. ir skirti prie Nemuno deltos plokštinių kapinynų grupės.

Bronius Dakanis

KLAIŠIŲ (TRUIKINŲ) PLOKŠTINIO KAPINYNO ŽVALGOMIEJI TYRINĖJIMAI

1982 ir 1983 metais MMT ieškojo Klaišių (Truikinų) kaimo (Skuodo raj., Aleksandrijos apyl.) plokštinio kapinyno. XX a. trečiajame ir ketvirtajame dešimtmetyje iš šio kaimo į Kauno ir Kretingos muziejus pateko daugiau kaip 50 X-XIII a. kapams būdingų radinių. Nuo tada Klaišių kapinynas minimas periodiniuose leidiniuose, archeologinėje literatūroje, vėliau įrašytas į archeologijos paminklų sąrašą. Tačiau kapinynu dažniausiai buvo laikomos kaimo kapinės.

1982 m. išaiškinta, kad radiniai buvo randami kaimo žvyrduobėje, esančioje 1,1 km į ŠV nuo Aleksandrijos centro, 0,5 km į P nuo kairiojo Apšės kranto ir 0,35 km į Š nuo Pakalniškių kaimo kapinių, Pakalniškių pušyno R dalyje. Į P nuo žvyrduobės yra jau Truikinų kaimo laukai, vad. Degsne. Ta vieta, kurioje buvę randami ra-